

krščanski svet posebno časti. Sveto truplo je tako položeno, da se prav lahko popolnem natančno vidi. Ne tajim, da tudi jaz svoji radovednosti nisem stavil nobenih mej, in malokatero rimsko znamenitost sem tako od blizo in natančno ogledal, kot truplo te slavne svetnice. Naj bi Ona v svojih prošnjah pri Bogu tudi mojih obilnih potreb ne prezrla! Za zakristijo te cerkve videti je še soba, v kateri je sv. Katarina stanovala. Izvedel sem bil vendar prepozno za to, toraj tudi v njo nisem prišel.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

Tisza-Eszlarski umor.

Kakor smo v zadnji številki „Novic“ omenili, pričela se je pretekli teden konečna obravnava zoper one ogerske jude, ki so zatoženi versko-rituelnega umora na krščanski deklici Ester Sollymossy, in zarad podtikanja mrliča.

Zanimiva je ta obravnava ne le sama na sebi, ampak posebej še zato, ker rešitev te dogodbe živo sega v vprašanje protijudovskega gibanja, in pa zato, ker je glavna priča umora lastni maloletni sin zatoženega juda Scharfa. — Dogodbo samo posnamemo po govoru državnega pravdnika.

Povod za sodnijsko preiskavo zoper tukaj navzoče zatožence: Salomon Schwarz, Abrah. Buchsbaum, Leopold Braun in Herman Wollner zarad hudodelstva umora, zoper J. Schwarza, Adolfa Jungera, Abrahama Brauna, drugače Breuner, Samuela Lustiga, Lazara Weisssteina in Em. Tauba zarad sovdeleštva pri umoru; zoper Amsel Vogela, Jankela Smilovicza, Davida Herschko, Morica Grossa in Ignaca Kleina zarad prestopka podpiranja hudodelstva — dalo je to, da je dne 1. aprila 1882. skrivnostno izginilo štirinajstletno dekle Ester Sollimossy z Troza Eslara. Estera, hči uboge vdove, morala je služiti uže od prve mladosti in je zadnjič v službo vstopila dne 1. marca lanskega leta pri svoji sorodnici gospej Andrea Huri v Tisza Eszlaru. Tam delale so se priprave za velikonočne praznike. Gospodinja Huri poslala je dne 1. aprila deklo Estero z namenom, si zmalati hišo, barve kupit v drugi konec sela, in šla je tje med 10. in 11. uro dopoldne, in dokazano je, da je krog opoldne res kupila barve pri trgovcu Kohlmayer-ju, gredé tj oin nazaj govorila je s svojo sestro Sofijo, pa so jo videle tudi druge osebe, izrekoma sestra videla jo je hoditi do malna v selu, tam pa se je zgubil njen sled. Še popoldne omenjenega dne iskala jo je gospodinja Huri, ostrašena mati in pa vdova Gabrijela Sollimossy-a; mati prejokala je vse ulice in judovski cerkvenik Jožef Scharf jo je tolažil, da se bode dekleta uže še našlo; vsled naznanila dne 4. aprila iskale so jo tudi gosposke, pa vse je bilo zastonj: Estera je izginila.

Po teh dogodbah pa se je bolj in bolj širila govorica, da je še le petletni sinček judovskega cerkvenika Jos. Scharfa pripovedoval: „da je njegov oče deklico notri poklical, jo umil, peljal v tempelj, da jo je potem klavec klal itd.“ — Vsled naganjanja matere pričela je konečno sodnija pozvedavati, pa še le z odlokotom od 12. maja določila je viša sodnija preiskavo in dne 19. maja prišel je tje preiskovalni sodnik, in vsled tega pričelo se je živahno gibanje v sicer mirni vasi.

Preiskovalni sodnik dejal je pred vsem sumljive jude pod policijsko nadzorstvo in potem zaslišal je malega Samuela Scharfa, in ta je tudi njemu povedal, da je Estera prišla v stanovanje njegovih starišev, in ko ji je eden v pričo veliko ljudi vrat prerezal, lovili

so njeno kri v krožnik. Oče 14letnega Morica Scharfa in drugi sumljivi tajili so odločno kaj vedeti o pogrešani Esteri. Preiskovalni sodnik pa jim ni verjel, in Moric Scharf, ki je še dne 20. maja trdil, da o Esteri ni nikdar čul in da nič ne vé, obstal je drugi dan pred varnostnim komisarjem Rusky-em in sodnijskim pisarjem, da je njegov oče Estero s pretvezo, da naj bi mu pomagala predevati svetilnike, s ceste notri poklical, potem jo je skupno z beračem, pri njem stanujočim, peljal pred tempelj, tam jo je položil na tla in jo stekel do srajce, dva cerkvenika sta jo držala, tretji pa ji je vrat prerezal in na krožnik vjeto kri zлил v pisker. — Moric Scharf videl je vse to, kakor je obstal, skoz ključavnico vrat v tempelj, šel pa je gledat zato, ker je čul jok Estere. — Ko je bilo to končano, videl je še Moric, da so ji krog vrata zavili cunjo in jo zopet oblekli v njeno obleko, imenuje tudi osebe, ki so bile tedaj zraven. To izpovedbo ponovil je Moric pred preiskovalnim sodnikom, dne 23. maja pa pri seji sodnije. Tudi dve ženski, Lengyel in Fekete, čuli ste ob onem času jok od tempeljna sèm, in ena videla je, da sta izpred vrat proti cesti pazila dva juda. Preiskovalni sodnik napel je vse moči, Estero dobiti živo ali mrtvo, pa vse zastonj. V tempeljnu sledilo se je, da so bila tla namazana z ilovico, tudi je našel na vrtu pri tempeljnu jamo 57 centimetrov široko in 51 centimetrov globoko, o kateri ni bilo dobiti pojasnila, čemu bi bila narejena. — V zapor dejanih je bilo 12 judov, Moric Scharf pa je bil še pod posebnim varstvom sodnijskih slug, pa preiskava ni nič napredovala, ko pa se nenadoma zgodi dne 18. junija popoldne nova dogodba. Ta dan namreč izleče poljski čuvaj Olah s pomočjo dveh brodnikov iz reke Tisze mrliča blizo 140 centimetrov dolge, srednje rejene, okoli 14 let stare deklice, kakor je trdil okrajni sodnik, in na njeni levi strani našla se je v papir zavita plavkasta barva.

Kazalo je, da bi bila to Estera, in tamošnja deklica Julija Szakolcsač trdila je odločno, da je to Estera, akoravno se ji je truplo pokazalo neoblečeno, ravno tega mnenja bilo je tudi pet družih tamošnjih zaslišanih oseb; toda mati umorjene in ž njo vred več družih tamošnjih oseb izreklo je z vso odločnostjo, da to nikakor ni truplo Estere. — Po raztelesenji izrekli so tamošnji zdravniki, da je mrlič truplo dekleta najmanj 18 let starega, katero je, po nohtéh soditi, živelo brez težkega dela, ki je umrlo k večemu 10 dni poprej za oslabiljenjem krvi in ki je bilo kot mrlič v vodo vrženo komaj tri do štiri dni poprej. — To je izbudilo sum na novo hudodelstvo; mislilo se je, da se je s tem mrličem hotelo prikrivati prvo grozno hudodelstvo, kazaje, da je Moric Scharf-ova izpovedba neresnična. — Po izpovedbah prič zagledal je brodnik mrliča v Tiszi, potem pa sta ga dva druga zakopala. Po izpovedbi prič Smilovicza, Mateja in Herschke pa je zatoženec Vogel še 6. ali 7. junija Smilovicza pregovoril, da sprejme in po vodi spusti mrliča. Tako se je res podal v Marton, je tam prevzel na voz naloženega mrliča pokritega s šturijami od Eszlarcev Grosz in Klein; mrliča potem priveže na svoj brod, jo pelje do pod Eszlarja, kjer so se ji po naročilu Smilovicza oblekle obleke, blizo Dada pa so mrliča spustili v vodo. Od kod so mrliča dobili, se ni pozvedelo, in konečno so vse tri priče, Smilovics, Matej in Herschko, preklicali svoje izpovedbe.

Dne 7. decembra 1882. l. izkopano je bilo Dadaško truplo in kot izvedenci bili so navzoči trije profesorji zdravništva iz Budapešta. Sodnija odbila je predlog izvedencev, da bi se jim naznanil izrek zdravnikov in je odrekla tudi poslati v Budapešt vse dele mrliča. Potem so izrekli profesorji, da se ne morejo pridružiti sklepom prvih zdravnikov ne gledé starosti in ne gledé vzroka

smrti; po njihovi misli bilo je ono truplo od 14- do 17letnega dekleta. Profesorji spuščali so se tudi v presretovanje družih vprašanj, pa izrekel se je tudi deželni zdravniški svet, in to bolj v smislu prvih zdravnikov in zoper profesorje.

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Prvi dan zborovanja deželnega zbora kranjskega vršil se je v dvorani starega strelišča prav mirno. Navzoči so bili vsi izvoljenci razun barona Tauffererja, ki se je koj po volitvi velikega posestva šel zdraviti, ker je zadet po mrtvoudu. Navzoč je bil tudi g. mil. knezoškof.

Pričelo se je zborovanje z nemškim in slovenskim nagovorom gosp. deželnega predsednika barona Winklerja, v katerem je naznanil, da je presvitli cesar za deželnega glavarja imenoval grofa Gustava Thurna, za njegovega namestnika župana Petra Grasselli-a; potem je naglašal gospod predsednik, kako zelo se zanima vlada za delovanje zborovo in da bode vsako deželi koristno prizadevanje z vso močjo podpirala.

Kot pomenljivo znamenje za uspešno delovanje zborovo omenja pred vsem predstoječih svečanosti šeststoletnice združenja kranjske dežele z avstrijsko državo pod vladarstvom slavne Habsburške rodbine.

S posebno gorkimi besedami naglašal je gosp. predsednik kot nepremakljiv cilj vlade: spravo med različnimi narodi države na podlagi pravične enakopravnosti.

Konečno sprejel je baron Winkler obljubo deželnega glavarja grofa Thurna. Potem so obljubili obljubo vsi drugi navzoči poslanci deželnemu glavarju.

Koj po obljubah oglasil se je k besedi gospod poslanec Luka Svetec, novoizvoljeni predsednik narodnega kluba, ter je stavil nujni predlog, naj se voli odsek 7 udov, da sestavi adresno do presvitlega cesarja, katero potem osebno izroči cesarju ves deželni zbor. Po utemeljenji nujnosti predloga sprejel se je brez ugovora in razprave soglasno od desnice in levice in voljen je bil tudi odsek obstoječ iz poslancev: dr. Bleiweis, Grasselli, Svetec, Šuklje, Vošnjak, Gutmannsthal in baron Schwegel.

Nadalje volila sta se za reditelja dr. Poklukar in C. Lukman, za potrjevalca zapisnikov pa L. Robič in Dežman.

Ko je bil dnevni red prve seje izvršen, omenjal je deželni glavar, da bode prihodnje dni treba mnogo in nujnega delati za predstoječe slovesnosti, deželni odbor da ni še mogel dovršiti za obravnave zborove potrebnih predlogov, da bode tedaj na vsak način treba zasodanje pretrgati po prihodnji seji, v kateri bo voliti odseke, nov deželni odbor in pa, kakor se ravno čuje, mogoče tudi sprejeti adresno do presvitlega cesarja, gledé katere je bil ravno soglasno sprejet sklep. Potem glavar napové prihodnjo sejo na torek 26. dan junija ob 10. uri zjutraj, in sklene prvo sejo.

2. seja dne 26. junija.

V drugi seji vršile so se volitve v odseke in v deželni odbor; izid bil je sledeči:

Deželni odbor: 1. Veliko posestvo: Dežman 8 glasov; namestnik dr. Schrey 8 glasov. 2. Mesta in trgi: Murnik soglasno 10 glasov; namestnik Šuklje 9 glasov. 3. Kmetske občine: Vošnjak 14 glasov; namestnik: dr. Dolenc 16 glasov. 4. Celi zbor: Detelja 32 glasov; namestnik Robič 30 glasov.

Finančni odsek: dr. Bleiweis, Detelja, dr. Deu, Krsnik, dr. Moše (predsednik), Murnik, dr. Poklukar, dr. Vošnjak, Dežman, Mauer, Schrey (podpredsednik).

Gospodarski odsek: Detelja, Pakiž, dr. Papež, dr. Poklukar (predsednik), dr. Samec, Svetec, Lukman, Žvegelj (podpredsednik), Zois.

Peticijski odsek: Lavrenčič, Mohar, Pfeifer, dr. Zarnik (predsednik), Dežman (podpredsednik).

Poročilni odsek: dr. Dolenc, Klun, Robič, dr. Strbenc, Šuklje (predsednik), Apfaltrern, Gutmannsthal (podpredsednik).

Konečno sprejela se je adresa udanosti, katero izroči deželni zbor skupno in osebno presvitlemu cesarju, v tajni seji soglasno. Prihodnjo sejo naznanil bo deželni glavar pismeno.

Naši dopisi.

Z Dunaja 24. junija. — Niže-avstrijski deželni zbor ponavljal je, kakor so „Novice“ prerokovale, da se bode zgodilo, škandale iz šolske debate. — Zopet so gospodje Kopp, Weitloff, Lustkandel, Steudel s trte zvil povod na svojih bobnih bobnati, kako zatirani so Nemci v Avstriji po sklenjeni postavi za ljudske šole in po dovoljeni privatni česki šoli na Dunaji in zraven še, kako hira ubogi Dunaj, ker bode morebiti vodstvo te ali druge železnice svoj naravni sedež dobilo kje drugod kot na Dunaji.

In res vsa komedija vršila se je v lepem soglasji. V toliko in tolikrat deklamiral je Weitloff in Kopp, kako se zatira ubogi Dunaj, in vse mu je ploskalo; Vencel Lustkandel pa je jel tožiti, da še zmiraj iz dovoljene česke šole v predmestji „Favoriten“ pri južne železnice kolodvoru preti nevarnost, da se jedrnat nemški Dunaj spremeni v česko mesto. — Kopp in Stöger žugala sta celó, kako hladno in celó mrzlo se bode védel Dunaj, ako pride zopet čas nevarnosti (pozabili so oni gospodje menda, kako „junaško“ in požrtvovalno se je obnašal Dunaj leta 1866., ko so se mu bližali Prusi). Temu vedenju in demonstriranju nasproti branil se je „uradno“ samo cesarski namestnik niže-avstrijski, razun njega pa se je našel samo en mož, Nemeč, rektor magnifikus dunajskega vseučilišča, prof. Maasen, ki je brezozirno razkril hinavstvo velikonemških govornikov in puhlost njihovega dokazovanja oziroma trjenja, posebno gledé česke ljudske šole na Dunaji. Dostojno, pa brez ovinkov udrihal je po njih, da so kar škripali z zobmi, in ko je končal svoj govor, padli so vsi po njem kakor divji. Lustkandel, Süß, Schönerer vsi iz enega roga so trobili o takem izdajstvu; očitali so mu, da on ni Nemeč pravega jedra, da nima pravice, v imenu vseučilišča tako govoriti; rekli so: profesorji in dijaki in tudi ves Dunaj se bode izrekel zoper njega. Jud Süß deklamiral je, kako bi on govoril, ako bi imel govoriti v imenu vseučilišča itd. In res, kar so žugali **c. kr.** vseučiliščni profesorji Süß, Lustkandel i. dr. v deželnem zboru, srečno prihujkali so tudi zunaj zbora. — Judovski časniki vsi in vsi padli so po Maasen-u tako, da mu niso pustili le dlačice dobre. Dijaki vseučilišča, tehnike itd., ki so uže izučeni za Schönererja, ki jim ga plača marsikateri poliček, kričati in se ravšati s policijo, prav po kratkem šli so na vseučilišče čakati rektorja in kričati: „pereat Maasen!“ (naj pogine Maasen). — Dekan Demelius, ki jih je imel pomiriti, priklonil se je globoko razsajalcem ter jim rekel, da lahko razume, kaj nameravajo, vendar pa naj v prostorih vseučilišča ne storé ničesar, kar bi bilo v nečast zavodu. — Na vprašanje, je li rektor uže tu, odgovorili so: „ni ga, se boji, pereat Maasen, vivat Demelius!“ — Res prav lepe razmere to, lep red, lepa disciplina, kmalu treba bo prašati, kdo je gospodar vseučilišča, da se brez kazni smejo goditi take reči!